

Teel sihtkeelepärase keelekasutuse poole: vene- ja soomekeelsete eesti keele õppijate kirjaliku keelekasutuse dünaamika A2- ja B1-tasemel

PILLE ESLON¹, ANNEKATRIN KAIVAPALU²

Tallinna Ülikool¹, Ida-Soome Ülikool²

Ülevaade. Artikkel käsitleb vene- ja soomekeelsete õppijate kirjalikku keelekasutust A2- ja B1-tasemel. Kahe õppijarühma eesti keele arengut võrreldakse omavahel emakeelekõnelejate keelekasutuse taustal. Käsitlus põhineb Eesti vahekeele korpuse tekstide sagedasemate ühesuguse morfoloogilise struktuuriga keelekasutusmustrite analüüsil. Uurimistulemustest nähtub, et kahe eri emakeelega õppijate rühma keelekasutus areneb A2-tasemelt B1-tasemele liikudes paljuski sarnaselt, kuid samas on nii mustrite esinemuse kui ka leksikaalgrammatilise varieerumise dünaamikas olulisi kvantitatiivseid ja kvalitatiivseid erinevusi. Venekeelsete õppijate tekstides kasvab B1-tasemel hüppeliselt nii mustrite koguarv kui ka statistiliselt oluliste mustrite arv ja osakaal, kuid sellega ei kaasne mustrite rühmade olulist laienemist ega sõnavara märkimisväärset mitmekesisustumist. Soomekeelsete õppijate kirjutistes seevastu kasvab statistiliselt oluliste mustrite osakaal sujuvalt, kuid samas toimub vähemate mustrite alusel õppija sõnavara intensiivne laienemine.

Märksõnad: õppijakeel; kirjalikud tekstid; kontrastiivanalüüs; keelekasutusmustrid; varieerumine; eesti keel; vene keel; soome keel

1. Lähtekohti

Käesolevas artiklis vaadeldakse võrdlevalt kahe eesti keele õppijate rühma, venekeelsete ja soomekeelsete õppijate kirjalikku keelekasutust. Keele omandamise uurimises on võrdleval lähenemisel pikad traditsioonid, alustades strukturalistlik-kontrastiivsest analüüsist ja kontrastiivse keeleuurimise tugevast ja nõrgast hüpoteesist ning lõpetades vahekeele (õppijakeele) võrdleva analüüsiga (ingl *contrastive interlanguage analysis*, Granger 1996). Eri lähtekeeli kõnelevate õppijate keeleloome võrdlus on keskne ka keeltevahelise mõju (ingl *cross-linguistic influence*) uurimisel nii võrdlus- (ingl *comparison-based approach*) kui ka avastuspõhise (ingl *detection-based approach*) lähenemise korral (Jarvis 2010: 169–192). Emakeelekõnelejate (K1) ja õppijakeele (K2) kasutuse võrdlemisel on levinud võtmesõna *n*-grammide (ingl *key n-grams*) ja võtmestruktuuride (ingl *key structures*) analüüs (vt ülevaadet Kyle jt 2013: 242–250; Ivaska 2015: 23–44).

Artiklis keskendutakse kahe eri emakeelega õppijate rühma sihtkeele kasutusele. Vene- ja soomekeelsete õppijate keelekasutus on valitud uurimisobjektiks kahel põhjusel: esiteks on tegemist kahe suurima eesti keele õppijate rühmaga ja teiseks on esimesel juhul õppijate emakeel sihtkeelest erinev (indoeuroopa keel), teisel juhul aga sihtkeelele lähedane sugulaskeel (läänemeresoome keel). Õppijate emakeele mõju artiklis siiski süstemaatiliselt ei käsitleta, kuid analüüsi käigus esitatakse tähelepanekuid nende rühmade keelekasutuse sarnasuste ja erinevuste kohta, millest osa võib olla tingitud õppijate emakeeltest. Venekeelset õppijad on omandanud eesti keelt keelekeskkonnas teise keelena, soomekeelset õppijad formaalse keeleõpetuse kaudu väljaspool keelekeskkonda. Artiklis käsitatakse mõlemat rühma sihtkeele õppijatena, kuid samas võimaldab rühmade erinev taust selgitada keelekeskkonna rolli sihtkeele omandamisel.

Siinne kahe õppijate rühma omavaheline võrdlus ja nende keelekasutuse võrdlus emakeelekõnelejatega põhineb sagedasemate keelekasutusmustrite analüüsil. Keelekasutusmuster on statistiliselt eristuv

tekstitasandi element, milles erinevaid sõnavorme tüüpiliselt koos kasutatakse. Mustrid leitakse mahukast tekstikorpusest formaalsete tunnuste põhjal automaatselt programmiga Klastreidja (Ots 2012), mis töötab andmekaeve põhimõttel. Mustrite pikkus on paindlik (tavaliselt kuni neli järjestikust komponenti), mustrite vormiline külg on objektist ja uurimuse eesmärkidest. Nii nagu lausetasandi elemente, konstruktsioone, analüüsitakse ka mustreid sageli just kahest-kolmest komponendist koosnevate üksustena, kuid sõnavormide kombineerumine toimib neis tekstiliste, mitte kategoriaalsete seoste alusel. Seetõttu on sõnavara ja vormistik mustri piires kas stereotüüpne, leksikaalselt, grammatiliselt ja funktsionaalselt kinnistunud või teatud piirides varieeruv. Mustrid toovad esile keele elementide kommunikatiivse ning funktsionaalse võimekuse, mis konkretiseerub vaid tekstikasutuses. Suure esinemusega mustrid sisaldavad keele aktiivset sõnavara ja grammatikat. Mustrite klassifikatsioon põhineb mustri sõnaliigijärjendil ehk morfoloogilisel struktuuril, mustrite leksikaalsetel, morfosüntaktilistel ja funktsionaalsetel erinevustel ning mustri kasutamise sagedusel tekstis (Eslon & Allkivi-Metsoja 2018). Siinse K1 ja K2 keelekasutusmustrite võrdleva analüüsi aluseks on ühesuguse morfoloogilise struktuuriga mustrid, mille esinemust ja keelelist varieerumist võrreldakse kolme eesti keele kasutajate rühma vahel. K2 mustrite võrdlemisel K1 mustritega toetatakse varasematele eesti keelekasutuse uurimustele (nt Trainis & Allkivi 2014: 283–306).

Analüüsitavad A2- ja B1-taseme morfosüntaktiliselt märgendatud tekstid on pärit Eesti vahekeele korpusest. A2-taseme valimis on 32 venekeelsete õppijate teksti (4915 sõnet) ja 51 soomekeelsete õppijate teksti (6601 sõnet). B1-tasemel on venekeelsete õppijate tekste 182 (38 685 sõnet), soomekeelsete õppijate tekste 114 (23 024 sõnet). Nimetatud kaht alamvalimit töödeldi programmiga Klastreidja, et leida morfosüntaktiliselt märgendatud korpusainestikust süntaksianalüsaatori formaalkeele märgendite regulaarse koosesinemise põhjal kolmest komponendist koosnevad morfosüntaktilised mustrid. Venekeelsete õppijate A2-taseme tekstides leidis niisuguseid mustreid kokku

2865, soomekeelsetel õppijatel 3096. B1-tasemel oli venekeelsete õppijate tekstides kokku 22 201 mustrit, soomekeelsetel 12 035 mustrit. Keelekasutuse analüüsisist jäeti välja kõik ainukordsed juhtumid ning need, mis kordusid kaks, kolm ja neli korda, kuna arvutuste kohaselt ei mõjuta nende esinemus analüüsi tulemusi (vt Eslon & Matsak 2009). See tähendab, et reaalselt analüüsiti venekeelsete õppijate A2-taseme tekstide keelekasutust 203 (7,1% kõikidest mustritest) ja soomekeelsete õppijate puhul 227 (7,3% kõikidest mustritest) kolmest komponendist koosneva mustri põhjal. Vastavad arvud B1-tasemel on 4363 (19,7%) ja 1132 (9,4%) mustrit. Nimetame neid aktiivselt kasutatud mustriteks.

Viis ja rohkem korda esinenud mustrite seast on valitud need, mida kasutavad mõlema rühma õppijad. Analüüsi keskmes on ühelt poolt samasuguse esinemusega mustrid ja teisalt mustrid, mille kasutamine erineb. Eesmärk on selgitada, kuidas muutub eesti keele õppija kirjalik keelekasutus algaja keelekasutaja (A2) tasemelt iseseisva keelekasutaja (B1) tasemele liikudes. Võrdlus algab keelekasutusmustrite esinemissageduse analüüsiga, järgneb kahe rühma õppijate keelekasutuse sarnaste joonte ja erinevuste esiletoomine ning võrdlus samade mustrite kasutamisega K1-s.

2. Soome- ja venekeelsete õppijate A2- ja B1-taseme tekstide keelekasutusmustrite võrdlev analüüs

2.1. Mustrite esinemissagedus

Vene- ja soomekeelsete eesti keele õppijate keelekasutusmustrite esinemissagedus ja osakaal on esitatud tabelis 1.

TABEL 1. Vene- ja soomekeelsete õppijate A2- ja B1-taseme keelekasutusmustrite esinemissagedus ja osakaal

Arvandmed	A2-keeleoskustase		B1-keeleoskustase	
	vene-keelsed õppijad	soome-keelsed õppijad	vene-keelsed õppijad	soome-keelsed õppijad
Mustrite arv kokku	2865	3096	22201	12035
Statistiliselt oluliste mustrite arv	203	227	4363	1132
Statistiliselt oluliste mustrite osakaal	7,1%	7,3%	19,7%	9,4%
Statistiliselt oluliste mustrite rühmade arv	18	19	20	18

Toodud andmete põhjal on vene- ja soomekeelsete õppijate A2-taseme tekstides aktiivselt kasutatud mustrite esinemus nii mustrite arvu (venekeelsetel 203, soomekeelsetel 227) kui ka statistiliselt oluliste mustrite osakaalu (vastavalt 7,1% ja 7,3%) poolest sisuliselt samas suurusjärgus. Mustri kolme komponendi sõnaliigiline järgnevus võimaldab jagada need venekeelsetel 18 ja soomekeelsetel 19 rühma vahel.

B1-tasemel on olukord muutunud: venekeelsete õppijate tekstides on kasvanud hüppeliselt nii mustrite koguarv kui ka statistiliselt oluliste mustrite arv ja osakaal (19,7%). Samas ei kaasne sellega mustrite rühmade erilist laienemist, sest võrreldes A2-tasemega on lisandunud vaid kaks rühma (4363 mustrit ja 20 morfoloogilist struktuuri). Soomekeelsete õppijate kirjutistes kasvab statistiliselt oluliste mustrite osakaal sujuvalt (9,4%), võrreldes A2-tasemega on üks mustrite rühm vähem (1132 mustrit ja 18 morfoloogilist struktuuri).

B1-taseme mustrite kasutust on eelnevalt võrreldud Katrin Voolaiu (2018) magistritöös Ta on selgitanud, et venekeelsete õppijate tekstides leidub tunduvalt suurem hulk leksikaalgrammatiliselt varieeruvaid mustreid kui soomekeelsetel (vt Voolaid 2018: 29 jj). Siinse analüüsi üldstatistilised andmed kinnitavad seda seisukohta. Täpsemalt: kõrvuti

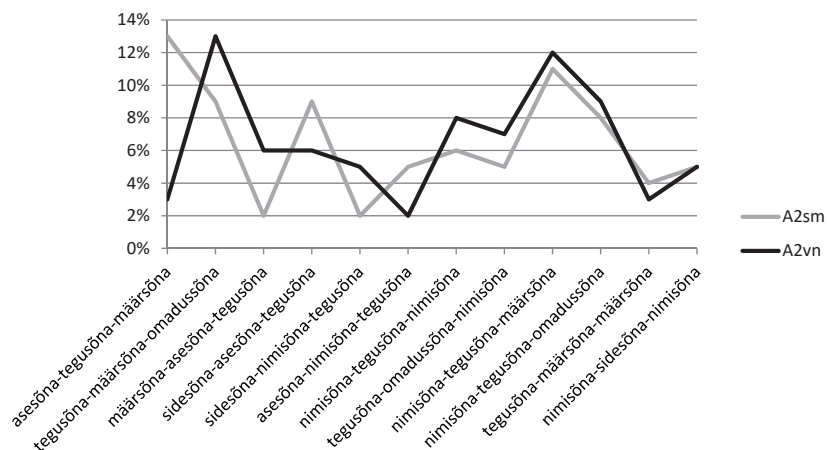
sageli esinevate mustritega kasutavad venekeelsed õppijad B1-tasemel palju niisuguseid, mille esinemus kõigub 2% ja 0,50% vahel, nt määr-sõna-omadussõna-määrsõna (*väga oluline ka, väga raske materiaalselt*), sidesõna-sidesõna-asesõna (*Aga kui ma, Sest et ma, Ja kui ma*). Seevastu soomekeelsetel õppijatel on B1-tasemel mustreid üldse poole vähem ja ühegi statistiliselt olulise mustri esinemus ei jää alla 2%. Igas mustrite rühmas eristub kaks-kolm levinud leksikaalgrammatilist varianti, ülejäänud mustreid on kasutatud tunduvalt harvem või pole neid üldse esile tulnud. Näiteks asesõnaga algavaid mustreid on kokku seitse, suurim osakaal on järjenditel asesõna-tegusõna-määrsõna (*Ma olen siiski, ma ujun palju*) ja asesõna-tegusõna-tegusõna (*Ma ei mäleta, Ma ei taha*), vastavalt 43% ja 24%. Ülejäänud asesõnaga algavate mustrite esinemus kõigub 12% ja 4% vahel. Venekeelsetel õppijatel leidub asesõnaga algavaid mustreid rohkem ja seetõttu on ka nende esinemus ühtlasem: viie sagedama mustri osakaal kõigub 28% ja 11% vahel, ülejäänud kaheksa mustri osakaal jääb 4% ja 1% vahele. Niisiis on venekeelsete õppijate tekstides asesõnaga algavate struktuuride varieeruvus suur, soomekeelsetel aga poole väiksem. Analoogne seis tuleb esile kõikide mustrite rühmadega.

Eespool toodud andmed näitavad, et venekeelsete õppijate sihtkeele oskus areneb B1-tasemel soomekeelsetest õppijatest erinevalt mustrite kasutussageduse suurenemise ja keelekasutuse keerukust väljendava laiema varieeruvuse suunas. Võib arvata, et keelekeskkond toetab venekeelseid õppijaid A2-taseme algajast keelekasutajast B1-taseme iseseisvaks keelekasutajaks kujunemisel: neil on keelekeskkonna toel tekkinud teatud kindlustunne ja julgus katsetamaks erinevaid sõnastamisviise.

2.2. Ühesuguse ja lähedase esinemusega mustrid

2.2.1. A2-tase

A2-tasemel on vene- ja soomekeelsete õppijate tekstides kokku 12 sama struktuuriga mustrit (joonis 1).

JOONIS 1. Sama struktuuriga mustrite esinemus soome- ja venekeelsete õppijate A2-taseme tekstides

Võrdne esinemus on vene- ja soomekeelsete õppijate tekstides vaid muustril **nimisõna-sidesõna-nimisõna**. Tegemist on lihtsa mustriga, kus rinnastav sidesõna ja seob erinevaid teemasõnu, mida õppijad omandavad kodu ja peret kirjeldades: sm – *isaisa ja isaema, *elekterpliit <elektripliit> ja *lettlaud?, kirjutuslaud ja riul, *düss <dušš> ja koduapteek, söögilaud ja kirjutuslaud, jäähoki ja jääpall, õde ja vend, vannituba ja köök, kapp ja külmkapp, Reede ja laupäev, pidu ja *õbutse-dame <lõbu(tsemine)>*; vn – *Tualett ja vannituba, Magamistuba ja köök, magamistuba ja elutuba, tualett ja *vanituba <vannituba>, *tull ja kardin <tüllkardin ja külgekardin?>, mahlapress ja hakklihamasin, pann ja kann, sibul ja porgand, tee ja *koffee <kohv>, silmaring ja huviring*.

Väga lähedane on vene- ja soomekeelsete õppijate A2-taseme tekstides kolme muistri esinemus (vahe osakaalus vaid 1%): *nimisõna-tegusõna-määrsõna*, *nimisõna-tegusõna-omadussõna* ja *tegusõna-määrsõna-määrsõna*.

Muistri **nimisõna-tegusõna-määrsõna** esinemus on venekeelsetel õppijatel suurem kui soomekeelsetel: vn – *raha on väga, raha on palju*,

*linn on väga, karjäär on väga, elu on väga, Haridus on väga, Vanemad on väga, *rahvalaulad <rahvalaulud> on väga, Sõbrad on väga, *Venetsias <Veneetsias> on väga, *Seksioonkappis <-kapis> on palju; sm – töökoht on väga, õeke on niivõrd; saba jääb kinni, nokk jääb kinni; suvi tuleb ruttu, päike tõuseb vara; Suvel on palju, Laual on ka, Suvel on samuti; majas on ka, Magamistoas on ka. Sihtkeeles kasutatakse mustrit väga sageli, nt *helk kumas otsekui, töö edenes vaevaliselt; isa oli seal, kool oli tookord, meel oli väga.**

A2-tasemel on soome- ja venekeelsed õppijad sarnaselt emakeelekõnelejaga eelistanud nimisõna aluse (*elu on väga*) ja käändelise määrusena (**Venetsias <Veneetsias> on väga, Laual on ka*). Kuigi nimisõnade valik piirdub konkreetsete nimisõnade, harvem koha- ja isikunimedega, on õppijate nimisõnade pagas siiski üsna mitmekesine. Sama ei saa öelda tegusõnade ja määrusõnade kohta. Öeldise vormistamisel kasutavad mõlema rühma õppijad abitegusõna *olema* kindla kõneviisi oleviku ainsuse 3. pöördes, soomekeelsed lisaks ka täistähenduslikke tegusõnu (nt *suvi tuleb ruttu, päike tõused vara*).

Määruse puhul esineb soomekeelsetel õppijatel erinevat liiki määrusõnu, millel on erinevaid funktsioone, samas kui venekeelsete õppijate tekstides eelistatakse rõhusõna *väga* (harva *palju*). Abitegusõna *olema* ainukasutus ja rõhusõna *väga* valdav kasutamine loob venekeelsetel õppijatel aluse mustri stereotüüpsuse arenemiseks. Seevastu soomekeelsete õppijate tekstides esineb erinevaid täistähenduslikke tegusõnu ja määrusõnu, mis viitab sihtkeelepärasele keelekasutusele – emakeelekõnelejalatel on mustris nimisõna-tegusõna-määrusõna tegusõnade ja määrusõnade leksikaalne ning määrusõnade funktsionaalne mitmekesisus suur.

Ka muster **nimisõna-tegusõna-omadussõna** on A2-tasemel venekeelsetel õppijatel veidi rohkem levinud kui soomekeelsetel: vn – *korter on suur, pere on väike, haridus on tähtis, köök on *põhjapolne <põhjapolne>, elutuba on päikesepoolne, palk on madal; Põrandal on ilus, *Lael <laes> on suur; sm – isa on *kuuskümne <kuuekümne>, Magamistuba on väike, riidekapp on täis, pere on väike, Söögilaud on punane, *sõberTommi*

<sõber Tommi> *on kallis, suvi on soe, ilm on hea, õde on tüse; Seinal on ilus, Põrandal on väike, Tüdrukul on tore.* Sihtkeeles ei mahu muster nimisõnaga algavate mustrite seas statistiliselt oluliste hulka.

Õppijatel langeb mustri morfosüntaktiline varieerumine ühte: nimisõnade valik on piiratud kodu, pereliikmete, sõprade nimetamise ja esemete paigutusega ruumis, abitegusõna *olema* kasutatakse tüüpiliselt kindla kõneviisi oleviku ainsuse 3. pöördes, omadussõna ainsuse nime-tavas käändes iseloomustab nimisõnaga tähistatud esemeid või nähtusi. Venekeelse õppija emakeele mõju avaldub üksiknäidetes, nt **Lael* <laes> *on suur (ilus), vn на потолке* 'lae peal, lael' *висит красивая люстра – laes ripub ilus lühter (laelamp).*

Mustrit **tegusõna-määrsõna-määrsõna** kasutatakse üldiselt harva, ent soomekeelsetel õppijatel esineb see veidi sagedamini: *sm – on ikka ka, on sageli üleliia, on tavaliselt sportlikult, on liiga palju, on ometi väga, on *tavalliselt <tavaliselt> isegi; vn – on väga tihti, on ka väga, on väga palju, on vaja palju.* Sihtkeeles on muster nii leksikaalselt kui ka grammatiliselt rikkalik, avades määrsõnade funktsionaalse võimekuse tekstis, sh kahest erinevast määrsõnast koosneva tähendusterviku moodustumine. See näitab kätte suuna, milles õppija keeleoskust arendada.

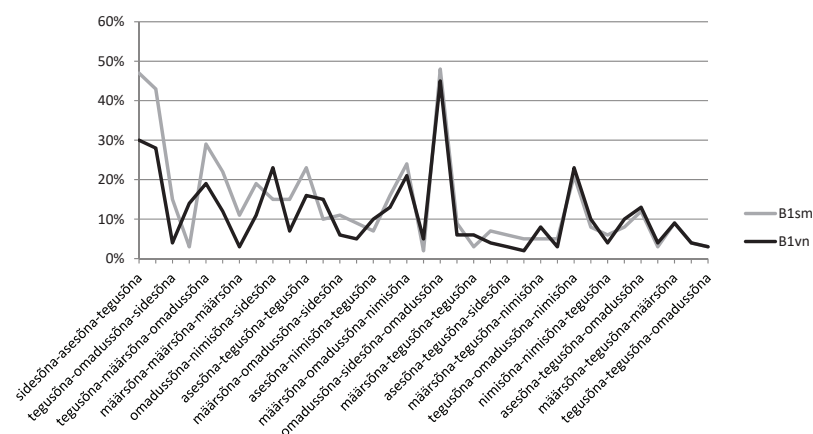
Venekeelsed õppijad kasutavad mustrit kui leksikaalset ja grammatilist stereotüüpi (abitegusõna *olema* kindla kõneviisi oleviku 3. pöördes + kaks omavahel ning teiste määrsõnadega kombineeruvat määrsõna *väga* ja *palju*). Soomekeelsetel õppijatel on määrsõnade liigid ja funktsioonid üsna mitmekesised, määrsõnade kombineerimisel ei esine stereotüüpe, nt rõhusõnu *ka* ja *nii*, määrasõnu *ometi, isegi, väga* jt kasutatakse millegi esiletõstmiseks, *lt*-lõpulisi viisimäärusena (*sportlikult*), hulgamäärusena (*palju*), ajamäärusena (*tihti*) jm.

Liikumaks sihtkeelepärasema keelekasutuse suunas tuleb mustri tegusõna-määrsõna-määrsõna puhul silmas pidada kahte asja: a) öeldise funktsioonis ei saa eelistada vaid abitegusõna *olema*, tegusõnade pagasit on vaja oluliselt laiendada erinevate täistähenduslike tegusõnadega; b) kaks järjestikust määrsõna võivad moodustada tähendusterviku, neid hääldatakse sõnana – alus liitmäärsõnade tekkeks (vt Eslon 2014).

2.2.2. B1-tase

B1-tasemel (joonis 2) on 35 mustri hulgas kolm niisugust mustrit, mille esinemus langeb soome- ja venekeelsetel õppijatel kokku (määrsõna-tegusõna-määrsõna; tegusõna-määrsõna-nimisõna ja tegusõna-tegusõna-omadussõna), ning kaks niisugust, mille esinemus on lähedane (asesõna-tegusõna-omadussõna ja nimisõna-tegusõna-tegusõna). Ka nende mustrite leksikaalgrammatiline vormistus võib erineda.

Mustris **määrsõna-tegusõna-määrsõna** erineb õppijatel ajavormi valik: venekeelsed kasutavad läbivalt abitegusõna *olema* kindla kõneviisi olevikus (*Siin on väga, praegu on palju*) ja soomekeelsed lihtminevikus (*sees oli väga, Seal oli palju*). Esimene määrsõna on tavaliselt kohamäärus (vn – *seal, lähedal, siin*; sm – *seal, sees*), teise määrsõnana kordavad venekeelsed õppijad *väga, palju* ja *ka* ning soomekeelsed *väga, palju* ja *nii*. Sihtkeeles eelistatakse mustrit lause alguses: kohatähenduslikule määrsõnale *Siin* või rõhusõnale *Nii* järgneb tegusõna *olema* oleviku ainsuse 3. pöördes (Trainis & Allkivi 2014: 288).

JOONIS 2. Sama struktuuriga mustrite esinemus soome- ja venekeelsete õppijate B1-taseme tekstides

Mustris **tegusõna-määrsõna-nimisõna** kasutavad venekeelsed õppijad abitegusõna *olema* kindla kõneviisi olevikus põhiliselt kolme liiki kontekstis: a) hulgasõnafraasiga, kus nimisõna on mitmuse osastavas käändes, nt *on palju *taime, *lille* <taimi, lilli>, **sõjaid* <sõdu>, **toitusi* <toite>, *kauplusi, inimesi, ühikaid*, harvem ainsuse osastavas käändes, nt *on vähe ruumi*; b) modaalsõnaga *vaja*, kus nimisõna on ainsuse osastavas käändes, nt *on vaja *keeleoskus* <keeleoskust>, **külmkapp* <külmkappi ~ külmikut>; c) nimisõnaga ainsuse nimetavas käändes, nt *on ka köögikapp, saun, *Polikliinik* <polikliinik>. Kasutatakse erinevaid nimisõnu, raskusi tekitab osastava käände vormi moodustamine.

Soomekeelsete õppijate kirjutistes esineb tegusõna nii olevikus kui ka lihtminevikus: a) olevik – *on nüüd märts, on veel *raskuset* <raskused> (soome emakeele mõju õigekirjale), *on ka ehitus*; b) lihtminevik – *oli juba öö, oli ka hotell, oli peaaegu taevas*. Vahelduvad nimisõna kääne ja arv, määrsõnakordusi ei esine.

Niisiis ei kasuta soomekeelsed õppijad mustris tegusõna-määrsõna-nimisõna ei hulgasõnafraasi ega modaalpredikaati, samas on venekeelsetel õppijatel need fraasitüübid kasutuses isegi siis, kui selleks pole vajadust.

Sihtkeeles kuulub muster tegusõna-määrsõna-nimisõna statistiliselt oluliste hulka. Üle poole analüüsitud näidetest sisaldab abitegusõna *olema* kindla kõneviisi lihtmineviku ainsuse 3. pöördes, nimisõna ainsuse nimetavas käändes on öeldistäite funktsioonis, nt *oli rohkem hingearst, oli teadagi kaunitar*. Ülejäänud pooltel juhtudest kasutatakse öeldisena erinevaid täistähenduslikke tegusõnu. Määrsõnal on mustris väga erinevaid funktsioone, k.a subjektiivse hinnangu väljendamine. (Trainis & Allkivi 2014: 291) Järelikult oleks selle mustri alusel mõttekas laiendada õppijate sõnavara, omandada uusi tegusõnu, määrsõnu ja nimisõnu, et millestki jutustades või isikuid ja nähtusi kirjeldades saaks edastada erinevat infot ning avaldada oma arvamust.

Mustri **tegusõna-tegusõna-omadussõna** esinemus on õppijatel väike, sama kehtib sihtkeele osas (vt Trainis & Allkivi 2014: 292). Tegemist on üldeitusega *Ei (ei) ole + missugune (milline)*. Leksikaalselt

varieeruvad ainult omadussõnad, ühtki neist pole korduvalt kasutatud, v.a venekeelsetel õppijatel sõna *suur*: vn – *Ei ole suur, ei ole sarnane, ei ole hea* jne; sm – *ei ole kiire, ei ole kindel, ei ole väärtuslik* jne.

Lähedase esinemusega on mustrid nimisõna-tegusõna-tegusõna ja asesõna-tegusõna-omadussõna. Mustri **nimisõna-tegusõna-tegusõna** esinemus on väike, muster on rohkem levinud venekeelsetel õppijatel. Suurim erinevus õppijate vahel seisneb kõneliigi ja ajavormi eelistustes: vn – eitava kõne olevik, nt *elu ei ole, inimene ei saa (ei tee, ei otsi), korteris ei ole, Majas ei ole*; sm – jaatava kõne täisminevik, nt *Köögipõrand on kaetud, korter on erastatud*. Venekeelsete õppijate B1-taseme tekstides oli vaid kaks jaatava kõne näidet (*Inimene peab olema* ja *Haridus peab olema*) ning soomekeelsetel esines eitav kõne harva (*Eestis ei ole, Soomes ei ole, Eestis ei kasva*). Ka tegusõnade valik erineb: venekeelsed õppijad eelistavad abitegusõna *olema*, soomekeelsed aga täistähenduslikke tegusõnu.

Sihtkeeles on mustril nimisõna-tegusõna-tegusõna kolm levinud varianti, kus nimisõnale nimetavas käändes järgneb a) tegusõna eitava kõne olevikus või lihtminevikus, nt *isa ei lähe, uhkus ei lubanud*; b) tegusõna mineviku liitaja vorm – enneminevik või täisminevik, nt *pilk oli otsinud, tähtedega oli kirjutatud, Tehvan on näinud*; c) tegusõna pöördeline vorm koos *ma-* või *da-*tegevusnimega, nt *naine võib sattuda, juuksed läikima pani*. Loetletud süntaktilistes struktuurides on nimisõna enamasti aluse funktsioon, öeldisena kasutatud tegusõnade valik on rikkalik nagu ka nende grammatiline varieerumine. Ühelt poolt teeb see mustri omandamise õppija jaoks üsna keeruliseks – eriti, kui me pole teadlikud loetletud kasutusreeglitest. Teisalt aga näitavad mustri nimisõna-tegusõna-tegusõna kolm levinud varianti, et mustri morfosüntaktilises varieerumises valitseb süsteem, mida teades saab mustrit kergesti omandada ja aktiivselt kasutama hakata.

Mustri **asesõna-tegusõna-omadussõna** esinemus on õppijatel keskmine, venekeelsetel on see grammatiliselt varieeruvam kui soomekeelsetel. Sihtkeeles pole muster oluliste hulgas.

Traditsiooniliselt eelistavad venekeelsed õppijad mustri alguses näitavat asesõna *see* (*See*), harvem isikulist asesõna *ma* (*Ma*). Harjumus-

päraselt kasutatakse ka abitegusõna *olema* kindla kõneviisi oleviku ainsuse 1. ja 3. pöördes, harva lihtmineviku 1. pöördes. Muster lõpeb omadussõnaga ainsuse nimetavas käändes. Näiteks: *See on suur, see on hea, see on suurepärane, see on tore, ma olen kindel, ma olen õnnelik, Ma olin rõõmus, ma olin seitsmeaastane* jne. Oma kodu ja elamist kirjeldades on korduvalt kasutatud täistähenduslikku tegusõna *elama*: *Ma elan viie-korruselises (neljakorruselises, üheksakorruselises, kolmetoalises, väikeses) majas, korteris.*

Soomekeelsetel õppijatel algab muster samuti näitava asesõnaga *See (see)*, järgnevad abitegusõna *olema* kindla kõneviisi oleviku ainsuse 3. pöördes ja omadussõna ainsuse nimetavas käändes: *See on võimalik, see on väike, see on ilus, see on vana, see on kallid, see on hea, see on magus, see on suur, see on erinev.* Ainsuse 1. isik on tavaliselt omaja funktsioonis: *Mul on väike, mul on tore, mul on hea, minul on vaba.*

2.3. Vene- ja soomekeelsete õppijate erinev mustrikasutus: kaassõna ja määrsõna

Mustrite võrdlev keeleanalüüs toob kõrvuti ühtlase ja lähedase esinemusega mustrite ühis- ja erijoontega välja ka ühe olulise erinevuse vene- ja soomekeelsete õppijate vahel, mis on suuresti seotud **kaassõna** ja **määrsõnaga**.

2.3.1. A2-tase

A2-tasemel esineb vaid venekeelsetel õppijatel tagasõna sisaldavaid mustreid (**Lae peale <lakke> on; Paremäl seinä juures; mille juures on külmik* jt), neist sagedam sõnaliigi järgnevus on **nimisõna-kaassõna-tegusõna**, nt *Akna ees on, seinä juures on, Inimese ümber on.* Soomekeelsetel õppijatel taolised mustrid puuduvad, sihtkeeles eelistatakse aga hoopis mustrit **tegusõna-nimisõna-kaassõna**, milles on tüüpiliselt kohta väljendavad tagasõnad *poole (liikus ukse poole, läks kodu poole, astub kunstihoone poole, tuleb kaitsetu poole); juures – juurde (istus karja*

juures, käis poe juures; astus tüdruku juurde, läks kapi juurde); *alt – all* (*tuli okastraadi alt, kobas riiuli alt; on kardinamustri all*); *kõrval – kõrvale* (*seisis puuvirna kõrval; jäi restorani kõrvale*) ning *peal – peale* (*oli pooli peal; mustas raua peale*). Tegusõna on tavaliselt kindla kõneviisi lihtmineviku (harva oleviku) ainsuse 3. pöördes, märkides kellegi liikumissuunda, kellegi-millegi paigal olekut, asetsemist või asumist, nt *kummardus töö (sahtli) kohale, liikus ukse poole, läks kapi juurde, astus tüdruku juurde, seisis puuvirna kõrval, tuli okastraadi alt, oli pooli peal* (vt Eslon 2017: 42–43).

Soomekeelsete õppijate A2-taseme tekstides seevastu tulevad esile **määrsõnaga algav** (nt *üsna väike linn, nii meeldiv inimene, liiga kuum ilm, väga tore suvila*) ja **määrsõnaga lõppev muster** (nt *ei ole piisavalt, ei ole veel*), mida omakorda ei kasuta venekeelsed õppijad. Sihtkeeles on erinevaid määrsõna sisaldavaid mustreid, milles määrsõnal on hulgaliselt semantilisi, pragmaatilisi ja ekspressiivseid funktsioone. Nende alusel moodustub uusi liitseid üksusi, ühend- ning väljendtegasõnu jmt (vt ka Jürine & Habicht 2017). Just määrsõna sisaldavate mustrite osas on soomekeelsed õppijad (erinevalt venekeelsetest) sihtkeelele lähemal, sest nad eelistavad A2-tasemest alates eesti keeles levinud mustreid, kus nt tegusõna ja määrsõna ees seisab kas isikuline asesõna (*ma saan ka, ma võin siis*) või nimisõna (*Suvi tuleb ruttu, Elutoas on ka, saba jääb kinni*). Ning ehkki mustri tegusõna-määrsõna-nimisõna esinemus on soome- ja venekeelsete õppijate A2-taseme tekstides lähedane, kasutavad venekeelsed õppijad selles stereotüüpselt vaid rõhusõna *väga* (*raha on väga, Iseloom on väga, sõbrad on väga*), samas kui soomekeelsetel õppijatel esineb hulk määrsõnu erinevates funktsioonides, nt rõhusõnad *nii* ja *ka – Meil on nii, Laual on ka*; tegusõna juurde kuuluvad abimäärsõnad – *saba jääb kinni*; viisimäärused – *suvi tuleb ruttu* jne.

Kuigi ka venekeelsete õppijate A2-taseme tekstides leidub mustreid, mis sisaldavad kohamäärust, on neil selles funktsioonis tagasõnafraas, mida sarnasel moel pole esile tulnud ei soomekeelsetel õppijatel ega sihtkeeles, nt *Paremal seinä *juures <ääres>* ja **juures <kõrval> on valamu*. Selliste mustrite ebaloomulikkus tuleneb kaassõna semantikast: sõna

juures tähendus võib olla üldistatud venekeelsete õppijate lähtekeele põhjal, ka kakskeelsetes sõnastikes on vene eessõna *y* esimene tõlkevaste *juures*, järgnevad *ääres*, *kõrval*, *all*, *ees*, *taga*, *lähedal*.

Lisaks praktiseeritakse vene keele eessõna ja eesti keele kaassõna samastamist. Tõepoolest, kaassõna võib olla nimisõna ees nagu vene eessõnagi (nt *вырос без ому-а* 'kasvas üles ilma isa-ta, isa-ta'), kuid see on pigem erand, sest reeglina esineb kaassõna nimisõna järel (nt *переночую y mēm-u* 'ööbin tädi juures').

2.3.2. B1-tase

Soome- ja venekeelsete õppijate erinevus kaassõna ning määrsõna kasutamisel jätkub B1-tasemel, kuid see tendents ei ilmne enam niivõrd selgelt kui varem. Ühelt poolt on soomekeelsed õppijad hakanud kasutama kaassõnu samades mustrites, kus venekeelsedki (nt nimisõna-kaassõna-tegusõna); teisalt on ka venekeelsetel õppijatel lisandunud hulk mustreid, mis võivad sisaldada kuni kolm määrsõna (nt tegusõna-määrsõna-omadussõna, määrsõna-määrsõna-omadussõna, määrsõna-määrsõna-määrsõna). Ühelt poolt saab arvata, et tegemist on järk-järgulise lähenemisega sihtkeelepärasele keelekasutusele. Teisalt ei ole B1-taseme mustrate seast kuhugi kadunud need A2-taseme mustrid, mis pole sihtkeeles statistiliselt olulised või pole nende esinemus kuigi suur.

Vastupidi – neid on juurdegi tulnud. Näiteks mahub venekeelsete õppijate A2- ja B1-taseme sagedam kaassõna sisaldav muster **nimisõna-kaassõna-tegusõna** B1-tasemel ka soomekeelsetel õppijatel statistiliselt oluliste hulka, ehkki selle esinemus on väike. Venekeelsetel õppijatel on selle muistri esinemus B1-tasemel keskmine, kuid kasutatakse endistviisi oma kodu ja esemete paiknemist kirjeldades. Tegemist on tagasõnafraasi sisaldava mustriga, millele regulaarselt järgneb tegusõna *olema* kindla kõneviisi oleviku ainsuse 3. pöördes, nt *Valamu all on*, *Akna ees on*, *Köögikapi peal on*. Muistri grammatiline varieerumine on minimaalne: reeglina *olema*, erandjuhul *seisma*, *asuma* ja *rippuma*, vaid mõnel juhul esineb lihtõeldise funktsioonis täistähenduslik tegusõna kindla kõneviisi

olevikus mitmuse 3. pöördes. Kaassõnade hulk on A2-tasemega võrreldes suurem, korduvalt esinevad paiknemist tähistavad tagasõnad *all, ees, vastas* ja *juures*, ainukordselt *vahel, kohal, peal, kõrval, ümber, taga, ääres*. Kui A2-tasemel oli venekeelsetel õppijatel raskusi kaassõnade tähenduse tajumisega, siis B1-tasemel leidub vaid paar kahtlast tagasõnafraasi, mille loomulikkuses ei saa olla kindel – **Kapi ääres on, *Seina juures on*.

Mustri nimisõna-kaassõna-tegusõna esinemus soomekeelsete õppijate B1-taseme tekstides on väike. Samas aga ei kirjelda nad tagasõnafraasi abil mitte niivõrd esemete-asjade paiknemist millegi-kellegi suhtes, kuivõrd kohta, kus miski-keegi oli, asus või elas. Tegusõna *olema* on sel juhul alati kindla kõneviisi lihtmineviku ainsuse 3. pöördes: *Pargi juures oli, hoidja juures oli, Kiriku ees oli, Maja kõrval oli, Kodu lähedal oli*.

Sihtkeeles on mustri nimisõna-kaassõna-tegusõna esinemus keskmine, sagedamad tagasõnad on *ees, eest, juures, poole, taha* ja *otsa*. Samas näitavad uurimistulemused, et nimisõna ja kaassõna järel eelistab emakeelekõneleja siiski määrsõna ning tegusõna nihkub mustrist vasakule hargnevasse konteksti, st et tavaliselt kasutatakse siin ühendtegusõna, nt mõttes *juhtunu üle järele*, paistis *teki alt välja* (vt Trainis & Allkivi 2014: 288–290). Mõni analoogne järjend leidis ka venekeelsete õppijate tekstides, kuid nendes polnud ühendtegusõna (nt *Maja kõrval vasakul*). Tegelikult eelistab emakeelekõneleja hoopis niisugust kaassõna sisaldavat mustrit, mis algab tegusõnaga ning mille teine ja kolmas komponent moodustavad tagasõnafraasi (nt *vaatas laua alla, tuli laua alt välja*).

Ka määrsõna sisaldavate mustrite arv on B1-tasemel tervikuna kasvanud, sh venekeelsetel õppijatel. Niisuguseid mustreid oli kokku neliteist, üldjuhul jääb nende osakaal õppijate keelekasutuses samasse vahemikku, v.a muster **tegusõna-määrsõna-omadussõna**, mille levik on soomekeelsetel suur ja venekeelsetel keskmine. Mustri esinemus sihtkeeles on vähene (vrd tegusõnaga algavate mustrite klasse ning alamklasse Trainis & Allkivi 2014: 286, 289–290 andmetel), kuid selle komponentide leksi-kaalne varieerumine on seevastu rikkalik, esile tuleb määrsõnade avar funktsionaalne võimekus jm (vt Eslon 2017: 30). Mustri grammatiline

vormistus on kindlapiiriline. A2-tasemega võrreldes on seda mustrit asunud eriti aktiivsemalt kasutama soomekeelsed õppijad.

Üldiselt kasutavad õppijad B1-tasemel määrsõnu asjakohaselt, mõnel juhul võib nende valik olla isegi päris suur: sm – *On küll hea, on väga erinev, On ka tore, on üsna väike; oli liiga külm, oli väga rahulik, oli natuke kurb*; vn – *on väga vana, on väga *muusikaline <musikaalne>, *on väga käesolev, on väga sobiv, on kõige parem, on väga huvitavad, on väga tähtsad, on väga suured*. Sellele vaatamata eelistavad venekeelsed õppijad endistviisi korrata määrsõna *väga*.

Edusamme mustri tegusõna-määrsõna-omadussõna kasutamisel saab hinnata võrdluses sihtkeele ja A2-taseme analüüsi tulemustega: muster muutub keerulisemaks vastavalt sellele, kuidas laieneb komponentide leksikaalne varieerumine, kaovad leksikaalsed ja grammatilised stereotüübid, tulevad kasutusse uued täistähenduslikud tegusõnad ja erinevad grammatilised vormid, avarduvad tegusõna ja määrsõna funktsioonid. Tuleb siiski tõdeda, et B1-tasemel pole venekeelsed õppijad vabanenud stereotüüpsusest: reeglina korratakse sõnakooslust *on väga* + omadussõna, samuti keskvõrde vormi (*on kõige parem*) ja hulgasõnafraasi (*on palju erinevaid*). Soomekeelsed õppijad pole mustrit stereotüüpselt kasutanud ei A2- ega B1-tasemel. Erinevalt emakeelekõnelejast piirduvad õppijad abitegusõnaga *olema* kindla kõneviisi olevikus ja lihtminevikus.

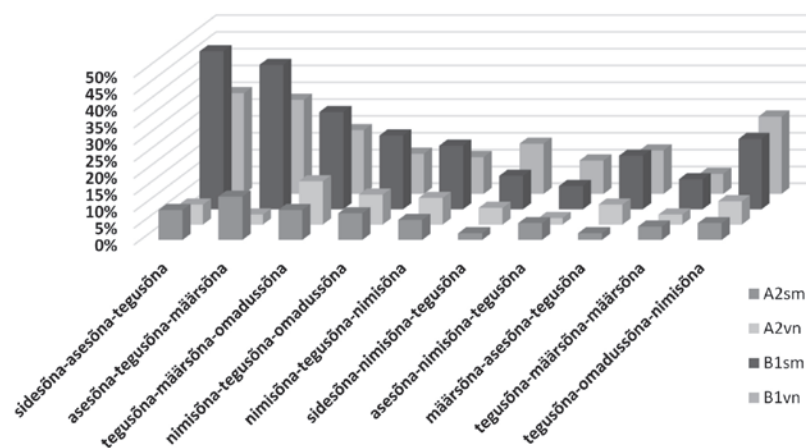
Niisiis on muster tegusõna-määrsõna-omadussõna esindatud mõlema rühma õppijate tekstides, kuid selle komponentide keeleline vormistus on erinev. Vastust vajab küsimus, miks sihtkeeles vähese esinemusega, kuid selge grammatilise vormistusega muster hakkab õppijatel B1-tasemel nii laialt levima.

Mustri **määrsõna-määrsõna-omadussõna** esinemus on vene- ja soomekeelsete õppijate tekstides väike, kuid sihtkeeles suur. Emakeelekõnelejat eristav tunnus on tihedad semantilised seosed kahe järjestikuse määrsõna vahel, mistõttu määrsõnakooslus võib hakata käituma kui leksikaalgrammatiline terviküksus. Õppijate puhul hakkab silma, et ühesuguseid määrsõnajärgnevusi pole korratud. See on kahtlemata

samm edasi sihtkeelepärase määrsõnakasutuse poole. Nii oli venekeelsetel õppijatel mustris esimeses komponendis vaid üks sõnakordus (*juba*) ja soomekeelsetel mitte ühtegi. Teise komponendina on paaril-kolmel korral kasutatud rõhusõnu *nii* ja *väga*, nt *juba nii kindel*, *veel nii väike*, *ka väga raske*, *võib-olla väga kuum*. Omadussõna kordused puuduvad: vn – *võib-olla isegi kinnine*, *praegu nii hull*, *mitte nii oluline*; sm – *küll nii tugev*, *üldsegi mitte uje*, *ikka tuubil täis*. Soomekeelsete õppijate tekstidest leitud näited sisaldavad niisuguseid sihtkeele sõnu ja väljendeid, mis ei pruugi kuuluda isegi B2-taseme aktiivsesse sõnavarasse, nt *uje*, *tuubil täis*, ent teisalt esineb neil ka arusaamatuid sõnastusi nagu *?nii palju mugav*, *?võga üle uhke*, millega ei assotsieeru ühtegi sobivat konteksti.

3. Mustrite dünaamika

Sagedamate ühesuguse morfoloogilise struktuuriga mustrite esinemuse dünaamikat soome- ja venekeelsete õppijate A2- ning B1-taseme tekstides on kujutatud joonisel 3.

Joonis 3. Kümne sama struktuuriga mustri esinemus A2- ja B1-tasemel

Kaheteistkümnest A2-taseme sama struktuuriga muustrist on B1-tasemel kasutuses kümme: sidesõna-asesõna-tegusõna; asesõna-tegusõna-määrsõna; tegusõna-määrsõna-omadussõna; nimisõna-tegusõna-omadussõna; nimisõna-tegusõna-nimisõna; sidesõna-nimisõna-tegusõna; asesõna-nimisõna-tegusõna; määrsõna-asesõna-tegusõna; tegusõna-määrsõna-määrsõna; tegusõna-omadussõna-nimisõna. Joonisel 3 on näha, et samu mustreid, mis olid kasutuses A2-tasemel, on nii soome- kui ka venekeelsed õppijad hakanud B1-tasemel üldjuhul kasutama tunduvalt laiemalt, kuid nagu näitavad muustrite keeleanalüüsi tulemused, pole sellega kaasnenum erilisi kvalitatiivseid nihkeid.

Nii mõnegi muistri esinemus on A2-tasemega võrreldes suurenenud lausa hüppeliselt, nt **sidesõna-asesõna-tegusõna**. Seda ei saa seletada lihtsalt ülekasutusega. Motiveerituna suhtlusvajadusest on niisuguste muustrite leksikaalgrammatiline varieerumine soomekeelsetel õppijatel B1-tasemel kitsenenud või kinnistunud A2-taseme variandis, ent muustri kui morfoloogilist struktuuri on võrreldes venekeelsete õppijatega kasutatud laiemalt, mis viitab keelekasutuse ökonoomsusele. Muistri sõnavara mitmekesisus näitab aga, et tegelikult toimub selle struktuuri alusel õppija sõnavara intensiivne laienemine. Näiteks: *sm – aga ma ei, et ma ei, kui ma ei, kuigi ma ei; Et ma saan, Kui ma saan, siis ma saan, Et ma pean, sest ma pean; siis me läksime; kui ma *lopetasin <lõpetasin>, Siis ma parandasin; Kui ma olin, Siis ma jooksin; et ma võiksin, Ehk ma võiksin; kui mul on, et mul on, sest mul on, siis mul on; vn – sest see on, et see on; ja see on; kuid see on; et mina olen, et ma olen; siis ma kuulan, Aga ma *ülepington <pingutan üle>, sest ma mäletan, siis ma saan, et ma tahan; sest nad võivad; et ma õppisin, Siis ma töötasin; Aga mul on; siis sul on; et temal on, siis tal on; Kui mul ei, et mul ei; Aga see ei; et ma ei, siis ma ei, Ja ma ei; Kui sa ei; siis ta ei; Et nad ei*. Mõlema rühma õppijad kasutavad muustrit nii lause alguses kui ka lause sees, ent selle leksikaalne ja grammatiline varieerumine on erinev.

B1-tasemel on laienenud sidesõnade ja asesõnade valik. Analoogselt A2-tasemega kasutavad erikeelsed õppijad sündmusi ja olukordi kirjeldades ka B1-tasemel ainsuse 1. isikut (*ma*) subjekti funktsioonis,

lisandub omaja funktsioon (*mul*). Soomekeelsetel õppijatel kitseneb B1-tasemel asesõna valik, kasutusse jääb ainsuse 1. isik *ma* (*mina*) aluse funktsioonis. Seevastu venekeelsetel õppijatel tuleb juba A2-tasemel esile ainsuse 2. isiku lühivorm *sa* ülekantud tähenduses, B1-tasemel lisandub erinevat liiki asesõnu, millest eriti aktiivselt kasutatakse näitavat asesõna *see*, järgnevad isikulise asesõna ainsuse 1. ja 3. isik (*ma*, *ta*) ning mitmuse 3. isik (*nad*), harvem ainsuse 1., 2. ja 3. isik omaja funktsioonis (*mul*, *sul*, *tal*).

Tegusõnadest eelistavad soome- ja venekeelsed õppijad A2-tasemel täistähenduslikke tegusõnu, harva kasutatakse abitegusõna *olema* kindla kõneviisi olevikus ainsuse 1., harva 3. pöördes. B1-tasemel täieneb soomekeelsete õppijate tegusõnade pagas erinevate täistähenduslike tegusõnade ja liikumist väljendavate tegusõnadega kindla kõneviisi oleviku, harvem lihtmineviku ainsuse (mitmuse) 1. pöördes. Vähemal määral esineb modaaltähenduslikke abitegusõnu koos *ma-* või *da-*tegevusnimega (nt *pean tegema*, *saan teha*), sh *võima* tingiva kõneviisi oleviku ainsuse 1. pöördes; harva *olema* koos ainsuse 1. isikuga omaja funktsioonis (*mul*). Niisiis on soomekeelsetel õppijatel tegusõnade leksikaalne ja grammatiline varieerumine B1-tasemel üsna mitmekesine.

Venekeelsed õppijad seevastu eelistavad ka B1-tasemel jaatavas kõnes abitegusõna *olema* kindla kõneviisi oleviku ainsuse 3. pöördes (analoogia emakeelekõnelejaga) ja eitavas kõnes koos ainsuse 1., 2. ja 3. isikuga omaja funktsioonis (*mul*, *sul*, *tal*). Rööpselt esineb erinevaid täistähenduslikke tegusõnu ja modaalseid abitegusõnu kindla kõneviisi olevikus (harvem lihtminevikus). Vaatamata sellele, et mustri sidesõna-asesõna-tegusõna leksikaalne ja grammatiline varieerumine on mõlema rühma õppijatel B1-tasemel üsna mitmekesine, kalduvad venekeelsed stereotüüpse sõnastuse *sest (et) see on* poole, mida soomekeelsetel ei esine, v.a üks juhtum – *kui see on*. Soomekeelsete õppijate keelekasutuses ilmneb B1-tasemel asesõna valikuga seotud piiranguid, millest sõltub ka tegusõna vorm. Sama tendents ilmestab ka sihtkeele eelistusi.

Mustri sõnavara mitmekesisus soomekeelsetel õppijatel näitab, et tegelikult toimub mustri alusel õppija sõnavara intensiivne laienemine.

Venekeelsete õppijate B1-taseme tekstides on sama mustri esinemus väiksem, kuid morfosüntaktiline varieeruvus seevastu suurem kui soomekeelsetel õppijatel. See viitab mustri sidesõna-asesõna-tegusõna ekstensiivsele laienemisele, mille käigus sõnavara kuigi oluliselt ei täiene, küll aga muutub morfosüntaks mitmekesisemaks. Tegemist on olukorraga, kus uudsete vormivalikutega ei kaasne sõnavara laienemist – eelistatakse ühte kindlat tüüpi sõnastust, mille õppijad on omandanud. Stereotüübid esinevad rööpselt mustri morfosüntaktilise mitmekesisuse ekstensiivse laienemisega isegi siis, kui konkreetne muster ei ole sihtkeelele omane või on selle esinemus sihtkeeles statistiliselt ebaoluline.

Niisiis areneb soomekeelsetel õppijatel A2-tasemelt B1-tasemele liikudes mustri sidesõna-asesõna-tegusõna alusel enim sõnavara, venekeelsetel õppijatel aga morfosüntaktiline varieeruvus. Ehk teisisõnu: väljaspool keelekeskkonda ilmneb suundumus sõnavara omandamisele, keelekeskkonnas aga suundumus grammatika omandamisele. Üks võimalik põhjus võib olla eesti ja soome keelesüsteemide sarnasuses: soomekeelsed õppijad mõistavad juba esmasel kokkupuutel sihtkeelega, et see toimib üldjoontes samamoodi kui nende emakeel (Kaivapalu & Muikku-Werner 2010; Kaivapalu & Martin 2014, 2017).

Nii A2- kui ka B1-tasemel iseloomustab stereotüüpsus vaid venekeelseid õppijaid, sellel on seos asesõna ja määrsõna kasutusega. Näiteks eespool kirjeldatud mustri **sidesõna-asesõna-tegusõna** (*et nad on, siis sul on, siis tal on, aga ma arvan, et ma õppisin, et mul ei ole* jmt) puhul esineb ulatuslikult näitava asesõna stereotüüp *sest/et see on*. Soomekeelsetel õppijatel asesõnalist stereotüüpi ei ole, sest muster on kasutusel kitsamal suhtluseesmärgil (minakeskne kirjeldus), morfosüntaktiliselt vähem varieeruv, ent samas leksikaalselt mitmekesine (nt *et ma ei, aga ma ei saa, kui mul on, siis ma jooksin, siis me jalutasime, et ma võiksin*). Ka mustri **asesõna-tegusõna-määrsõna** puhul on venekeelsete õppijate B1-taseme tekstides valdavalt kasutusel stereotüüp *see on väga/kõige*, millele soomekeelsed õppijad eelistavad mustris isikulist asesõna (nt *ma õpin kiiresti, me jalutasime kaua, mul on vaja*) ning näitavat asesõna kasutatakse üldse väga harva (nt *see oli natuke, see on nii*).

Määrsõnadega on venekeelsetel õppijatel kujunenud teistlaadi stereotüüp: nt mustris **tegusõna-määrsõna-määrsõna** kombineeritakse omavahel määrsõnu *väga, palju* ja *vaja: on vaja palju, on palju vaja, on vaja väga, on väga vaja, on väga palju, oli väga palju*. Niisuguseid määrsõnakooslusi ei esine soomekeelsetel õppijatel, määrsõnu *palju* ja *väga* ei kombineerita omavahel: *on nii palju, on ka väga*. Tavaliselt kasutatakse koos erinevat liiki määrsõnu nagu *oli küll lähedal, on ikkagi üleliia*. Peale selle on soomekeelsetel õppijatel ka mustris **tegusõna-määrsõna-omadussõna** juba A2-tasemel neljast sõnast koosnev määraskaala (*mõnevõrra > üsna > eriti > väga*), kuid venekeelsetel õppijatel esineb stereotüüpselt rõhusõna *väga (on väga ilus)*. Soomekeelsete õppijate määraskaala täieneb B1-tasemel mustris **tegusõna-tegusõna-määrsõna**, koosnedes seitsmest sõnast (*üldsegi ~ sugugi > eriti > rohkem > küllalt > piisavalt > palju*). Samas kordavad venekeelsed õppijad tüüpiliselt nelja sõna – *väga, nii, palju* ja *kõige*. Olgugi et B1-tasemel täieneb mõlema rühma õppijate määrsõnade pagas, jääb see venekeelsetel endiselt kasinaks. Jätakuvalt eelistatakse rõhusõna *väga (nt on väga vana, oli väga huvitav)* ja ülivõrde vormi, nt *on kõige parem*.

Venekeelsed õppijad ei kasuta B1-tasemel abstraktseid nimisõnu, vaid piirduvad konkreetsete nimisõnadega iseennast ja oma peret või lähikonda tutvustades, nt muster **asesõna-nimisõna-tegusõna** – *minu nimi on, minu isa on*, samuti kodu, ametit või ümbritsevat keskkonda kirjeldades, nt muster **nimisõna-tegusõna-nimisõna** – *majas on kesk-küte, diivanilaul on laserplaadimängija*. Nii polegi venekeelsetel õppijatel B1-tasemel ka mustri **tegusõna-omadussõna-nimisõna** kasutamisel märgata kvalitatiivseid arenguid. Valdav osa omadussõna-nimisõna kooslustest on vabad sõnaühendid, mida kasutatakse samamoodi nagu A2-tasemel ning endiselt oma kodu, elamist ja õpinguid kirjeldades.

Samas pole soomekeelsete õppijate kirjutistes teemaga seotud leksi-kaalsed piirangud niivõrd reljeefselt esile tulnud, ehkki ka nemad kirjutavad iseendast, oma lähedastest, kodust, õpingutest jmt. Näiteks mustris **tegusõna-omadussõna-nimisõna** kasutavad soomekeelsed õppijad mitmekesisemat sõnavara kui venekeelsed, ka omadussõna-nimisõna

kooslused on neil sihtkeelepärast loomulikud, nt *tedretäheline nõpsnina, tasane maa, lai naeratus*. Analoogne erisus tuleb esile soome- ja venekeelsetel õppijatel ka B1-taseme uute mustritega (nt omadussõna-nimisõna-tegusõna, sidesõna-omadussõna-nimisõna, määrsõna-määrsõna-omadussõna), milles soomekeelsete õppijate tekstidest leitud omadussõna-nimisõna ja määrsõna kooslused ei viita temaatilistele piirangutele.

Mustris **asesõna-tegusõna-määrsõna** eelistavad soomekeelsed õppijad nii A2- kui ka B1-tasemel erinevaid täistähenduslikke tegusõnu (abitegusõna *olema* esineb harva). Koos uute tegusõnadega tulevad esile erinevad süntaktilised struktuurid, rööpselt mitmekesistub määrsõnade valik, nt *ma kavatsen ka* mida teha, *ma pean tihti* mida tegema, *me jalutasime kaua* kus, *mul on vaja* mida-keda, mida teha. Seevastu venekeelsed õppijad kasutavad stereotüüpselt abitegusõna *olema* (täistähenduslikke tegusõnu tuleb harva ette), näitavat asesõna *see* ja rõhusõna *väga*, nt *see on/oli väga*, *see on/oli palju*, *see on/oli kõige*. Mustri leksikaalgrammatiline varieerumine pole neil seotud tegusõnaga, selle asemel varieeritakse asesõna subjekti (harva omaja) funktsioonis. Sihtkeeles tuleb mustris asesõna-tegusõna-määrsõna esile rikkalik valik erinevaid tegusõnu ja määrsõnu, mustri grammatiline varieerumine on seotud ennekõike tegusõna ajavormidega, muster avab määrsõnade funktsionaalse võimekuse.

Mõlema rühma õppijate keelekasutuses on üksjagu suur esinemus mustritel, mille osakaal sihtkeeles on vähene või statistiliselt ebaoluline. Niisugune on näiteks muster **tegusõna-määrsõna-omadussõna** (*on küll hea, on väga huvitavad, oli natuke kurb, oli veel märg*), mida emakeelekõneleja kasutab suhteliselt harva, kuid mille grammatiline vormistus on selgelt piiritletud ja sõnavara rikkalik (*on nii selge, olid hästi sõbralikud, avaneb sootuks uus lehekülg, tundus nii värske*). B1-taseme mustri keeleanalüüs näitas, et venekeelsed õppijad kasutavad seda mustrit stereotüüpselt: reeglina korratatakse sõnakooslust *on väga* + omadussõna, samuti keskvärde vormi (*on kõige parem*) ja hulgasõnafraasi (*on palju erinevaid*). Põhjuseks jällegi määrsõnade minimaalne leksikaalne

varieerumine. Seevastu soomekeelsed õppijad kasutavad mustrit tegusõna-määrsõna-omadussõna aktiivselt just tegusõnade, määrsõnade ja omadussõnade pagasi suurendamiseks.

Olemuselt teistlaadne on sihtkeeles statistiliselt ebaolulise mustri laialdane levik õppijakeeles, kui see on vastuolus emakeelekõneleja loomuliku keelekasutusega. Näiteks venekeelsed õppijad on eelistanud mustrit **määrsõna-asesõna-tegusõna** (*praegu ma saan, Kõigepealt see on, isegi ma olen*), st sõnajärge määrus-alus-öeldis. Sama esineb ka soomekeelsetel õppijatel (*Loodetavasti ma võin, seal ma saan, Loomulikult ma teen*) ja sihtkeeles, kus loomulikumaks peetakse siiski sõnajärge määrus-öeldis-alus, st mustrit **määrsõna-tegusõna-asesõna** (*Seal olen ma palju aega veetnud, praegu saan ma vaid kahetseda, et..., Kõigepealt on see kallid, Loodetavasti võin ma ise otsustada, seal saan ma rahus olla*). Vene keeles on sõnajärg määrus-alus-öeldis normatiivne ning määrus-öeldis-alus ehk V2-sõnajärg kuulub lähtekeele ekspressiivse süntaksi vahendite hulka, mistõttu seda sihtkeeles üldjuhul ka välditakse (täpsemalt vt Kaivapalu 2010). Eesti keeles on V2-sõnajärg normatiivne, selle alusel moodustuvad keeleomased määrsõna-tegusõna kooslused, millega assotsieeruvad tüüpilised kasutuskontekstid. V2-sõnajärg ei ole normatiivne ka soome keeles, kuid õppijad kasutavad B1-tasemel mustris määrsõna-asesõna-tegusõna sobivalt *lt-* ja *sti-*lõpulisi subjektiivmodaalse ja hinnangulise tähendusega määrsõnu, samuti aega ja kohta tähistavaid määrsõnu, mis viitab diskursuse tunnetamisele ja vajaliku sõnavara olemasolule (sh modaalsed ja liikumist väljendavad tegusõnad), millest venekeelsetel õppijatel jääb vajaka, nt **väga ma tulen*, **Veel ma võin*, **veel ma töötan*, *?isegi ma olen*, **kaua ma elan*.

A2- ja B1-taseme keelekasutusmustrite võrdleva analüüsi tulemused näitavad, et semantiline mitmekesisus määrab paljuski mustrite grammatilise ja funktsionaalse varieeruvuse piire ning leksikaalgrammatilisi piiranguid. Selles aspektis on lisaks leksikaalsetele kooslustele (seotud sõnaühendid, kollokatsioonid ja idioomid) oluline teada sihtkeele elementide kooskasutuse leksikaalgrammatilisi seaduspärasusi ehk reegleid, mis ilmestavad mustrite kasutamist sihtkeeles. Näiteks järjendi

tegusõna-omadussõna-nimisõna puhul tuleb lisaks omadussõna-nimisõna vastastikusele semantilisele sobivusele (nt *kõrge ~ madal vili*, kuid *pikk poiss, osavad käed, must auk, terav keel*) arvestada keeruliste seostega sõnajärje, öeldise tüübi, tegusõna tähenduse, rektsioonistruktuuri ja mustri komponentide vormivarieeruvuse vahel, mis teeb pealtnäha lihtsa struktuuriga mustri sihtkeelepärase kasutamise õppija jaoks raskeks. Ilmselt sel põhjusel piirduakse isegi B1-tasemel abitegusõnaga *olema* kindla kõneviisi oleviku ainsuse 3. pöördes, selle asemel et tegusõnade pagasit laiendades minna edasi sihtkeelepärase mustrikasutuse suunas (*tekkis ähmane lootuskiir, püstitas tavatu küsimuse, kas.. , ootasid päästvat telefonihelinat, on tehtud uusi ettepanekuid, kalla punasest termosest jne*). Analoogne tendents ilmneb ka teise struktuuri poolest lihtsa B1-taseme mustriga **nimisõna-tegusõna-nimisõna**, kus vene- ja soomekeelsete õppijate keelekasutusest on kõrvale jäänud sihilised tegusõnad täis- või osasihitisega (nt *Jumal lõi maailma*).

Ka semantiliselt sobivad määrsõnakooslused on õppija jaoks A2- ja B1-tasemel probleem. Neid on üldiselt vähe analüüsitud ja kirjeldatud, kuid need esinevad regulaarselt sihtkeeles. Näiteks B1-tasemel lisanud mustris **sidesõna-määrsõna-määrsõna** eelistatakse sihtkeeles kolme varianti: sagedam on *ja .. nagu (ja vist, pisut, kuskilt nagu)*; järgnevad *aga/ja ka (aga ka päris, ja ka natuke)* ning *ja/ning .. ka (ja muidugi ka, ning omamoodi ka)* (vt Trainis & Allkivi 2014: 295). Sihtkeelepäraste määrsõnakoosluste moodustumise seaduspärasusi tundmata hakatakse kombineerima kolme või nelja sagedamat määrsõna, nagu venekeelsed õppijad stereotüüpselt teevadki: *on/oli vaja palju > palju vaja > vaja väga > väga vaja > väga palju vaja jne*.

4. Kokkuvõtvalt vene- ja soomekeelsete õppijate keelekasutusest

Siinse uurimuse eesmärk oli selgitada, kuidas muutub eesti keele õppijate kirjalik keelekasutus teel algaja keelekasutaja (A2) tasemelt iseseisva keelekasutaja (B1) tasemele ning millised suundumused seda protsessi

ilmestavad. Uurimuse tulemused osutavad alljärgnevat sarnasusi ja erinevusi vene- ja soomekeelsete õppijate sihtkeele kasutuses.

Vahed sama morfoloogilise struktuuriga mustrite esinemuses soome- ja venekeelsetel õppijatel näitavad, et A2-tasemel on üks võrdselt levinud muster (nimisõna-sidesõna-nimisõna – *õde ja vend, vannituba ja köök*) ja kolm lähedase levikuga mustrit (nimisõna-tegusõna-määrsõna – *päike tõuseb vara, Suvel on palju*, nimisõna-tegusõna-omadussõna – *ilm on hea, Seinal on ilus*, tegusõna-määrsõna-määrsõna – *on ikka ka, on väga palju*). Nende leksikaalgrammatiline varieerumine on ühesugune järjendites nimisõna-sidesõna-nimisõna ja nimisõna-tegusõna-omadussõna, ent erinev kahes määrsõna sisaldavas mustris. See on seotud tegusõna ja määrsõna valikuga: a) venekeelsed õppijad kasutavad vaid abitegusõna *olema*, soomekeelsed lisaks ka täistähenduslikke tegusõnu – järelikult on vene- ja soomekeelsed õppijad neid mustreid kasutanud erinevate süntaktiliste struktuuride alusel; b) venekeelsed kasutavad valdavalt rõhusõna *väga* (harvem *palju*), soomekeelsetel on määrsõnade pagas mitmekesisem. Sõnavara piiratuses tingituna on venekeelsed õppijad nimetatud kahte lähedase esinemusega mustrit kasutanud stereotüüpselt – *elu on väga, Sõbrad on väga, Eestis on väga; on ka väga, on väga tihti, on väga palju*). Tänu suuremale tegusõna ja määrsõna pagasile pole soomekeelsetel õppijatel nende mustrite kasutuses stereotüüpsust kujunenud.

B1-tasemel on ühesugune esinemus kolmel mustril (määrsõna-tegusõna-määrsõna – *Siin on väga, praegu on palju, sees oli väga, Seal oli palju*, tegusõna-määrsõna-nimisõna – *on palju *taime, *lille <taimi, lilli>, on vaja *keeleoskus <keeleoskust>, on ka köögikapp, on nüüd märts, oli juba öö*, tegusõna-tegusõna-omadussõna – *ei ole sarnane, ei ole kiire*) ning kahe mustri esinemus on lähedane (asesõna-tegusõna-omadussõna – *See on suur, ma olen kindel, Ma olin rõõmus, See on võimalik, Mul on väike*, nimisõna-tegusõna-tegusõna – *elu ei ole, korteris ei ole, korter on erastatud*). Loetletud mustrite seas on ühesuguse leksikaalgrammatilise vormistusega vaid üldeituse muster tegusõna-tegusõna-omadussõna. Ülejäänud kokkulangeva või lähedase esinemusega

muustrites on soome- ja venekeelsete õppijate keelekasutuseelistused erinevad. Muustris määrsõna-tegusõna-määrsõna kasutavad venekeelsed õppijad abitegusõna *olema* olevikus ja soomekeelsed lihtminevikus. Muustris tegusõna-määrsõna-nimisõna on venekeelsetel õppijatel abitegusõna *olema* oleviku vorm kasutusel koos hulgasõnafraasi ja modaal-sõnaga *vaja* – sellele järgnev nimisõna peaks olema osastavas käändes, kuid venekeelsed õppijad kasutavad reeglina nimetavat käännet. Tegemist on veamuustriga. Soomekeelsetel õppijatel vaheldub abitegusõna *olema* oleviku ja lihtmineviku vorm. Muustris nimisõna-tegusõna-tegusõna eelistavad venekeelsed õppijad eitava kõne olevikku (abitegusõna *olema*) ning soomekeelsed jaatava kõne täisminevikku (erinevad täistähenduslikud tegusõnad). Muster asesõna-tegusõna-omadussõna on grammatiliselt varieeruvam venekeelsetel õppijatel, kuid erinevalt soomekeelsetest ei kasuta nad subjekti omaja funktsioonis.

Mõlema rühma õppijate muustrite keelelisel vormistamisel tuleb esile erinevus kaassõna ja määrsõna kasutamisel. Venekeelsed õppijad eelistavad kaassõna ja soomekeelsed määrsõna sisaldavaid mustreid. See tendents on läbiv, kuigi B1-tasemel hakkavad ka soomekeelsed õppijad tasapisi kasutama ühte kaassõna sisaldavat mustrit, mis on venekeelsetel kasutusel A2-tasemest peale (nimisõna-kaassõna-tegusõna), ning venekeelsete õppijate B1-taseme tekstides ilmneb kuni kolm määrsõna sisaldavaid mustreid, sh uusi (nt tegusõna-määrsõna-omadussõna, määrsõna-määrsõna-omadussõna, määrsõna-määrsõna-määrsõna, määrsõna-tegusõna-tegusõna, määrsõna-tegusõna-nimisõna). Üldiselt aga on venekeelsete õppijate määrsõnade pagas üsna kesine, samade sõnade kordamine erineva struktuuriga muustrites tavaline ning kujundab koos abitegusõna *olema* oleviku vormiga mustri stereotüüpsust.

5. Järeldusi sihtkeeleoskuse arenemise kohta

Õppijate keelekasutus peegeldab ühelt poolt sihtkeele omandamise üldisi suundumusi, teisalt eri emakeelega õppijarühmade keeleoskuse erisusi. Vene- ja soomekeelsete eesti keele õppijate A2- ja B1-taseme

keelekasutusmuustrite analüüs võimaldab teha esialgseid järeldusi eesti keele oskuse arengu kohta algaja keelekasutaja tasemelt iseseisva keelekasutuse ning vaadelda muu hulgas keelekeskkonna ja keelesugulusest tuleneva keeltevahelise sarnasuse rolli keele omandamisel.

Uurimuse tulemused osutavad, et mõlema õppijarühma keelekasutuses kasvab A2-tasemega võrreldes muustrite koguarv ning statistiliselt oluliste muustrite arv ja osakaal. Samuti suureneb oluliselt, pea kolmekordseks, sama struktuuriga muustrite arv. Niisiis toimub A2- ja B1-taseme vahel keeleoskuse areng muustrite esinemuse, kasutussageduse ja leksikaalgrammatilise varieerumise osas. Samas näitab keelekasutusmuustrite analüüs kahe õppijarühma keeleoskuse arengu erinevat suundumust.

Venekeelsete õppijate tekstides kasvab A2-tasemelt B1-tasemele liikudes muustrite kasutussagedus järsult, kuid sellega ei kaasne muustrite rühmade olulist laienemist ega sõnavara märkimisväärset mitmekesisustumist. Seega toimub venekeelsete õppijate keeleoskuses A2-taseme algajast keelekasutajast B1-taseme iseseisvaks keelekasutajaks kujunemisel soomekeelsetest õppijatest erinevalt hüppeline morfosüntaktiline areng muustrite keerukust väljendava laiema varieeruvuse suunas. Kuigi B1-tasemel areneb ka sõnavara, jääb see ka B1-tasemel veel üsna stereotüüpseks. Tegemist on olukorraga, kus uudsete vormivalikutega ei kaasne sõnavara laienemist: õppijad eelistavad kindlat, eelnevalt omandatud sõnastust. Stereotüüpne sõnastus esineb koos mustri morfosüntaktilise mitmekesisuse ekstensiivse laienemisega isegi siis, kui see muster ei ole sihtkeelele omane või on selle esinemus statistiliselt ebaoluline. Soomekeelsete õppijate kirjutistes seevastu kasvab statistiliselt oluliste muustrite osakaal sujuvalt. Vähemate muustrite alusel toimub õppija sõnavara intensiivne laienemine: tekstides esineb isegi kõrgematel keeleoskustasemetel harva kasutatavaid sihtkeele sõnu ja väljendeid.

Niisiis areneb venekeelsetel õppijatel A2-tasemelt B1-tasemele liikudes enam morfosüntaks, soomekeelsetel õppijatel aga sõnavara. Võib arvata, et keelekeskkond toetab venekeelseid õppijaid: neil on keelekeskkonna toel tekkinud teatud kindlustunne ja julgus, aga ka

vajadus katsetada morfosüntaktiliselt erinevaid väljendusviise, mis nende emakeelest erinevad. Hüpooteeside testimine toimub pigem juba omandatud sõnavara põhjal, sest õppijate keeletöötlusvõimel on piirid. Soomekeelsed õppijad seevastu on teadlikud lähisugulaskeelte süsteemide sarnasusest ja kogenud, et sihtkeel toimib üldjoontes samamoodi kui nende emakeel. Nii võimaldavadki emakeelepõhised teadmised sihtkeele morfosüntaksist ja kahe keele ühisest sõnavarast laiendada oma sõnavara keerukama sihtkeelepärase väljenduse suunas. Seega ilmneb sarnase sihtkeele õppimisel väljaspool keelekeskkonda suundumus sõnavara omandamisele, emakeelest erineva sihtkeele õppimisel keelekeskkonnas aga suundumus mustri morfosüntaksi omandamisele. Neid suundumusi on põhjust arvestada nii eesti keele õpetamisel sihtkeelena kui ka sihtkeele õpetamisel üldisemalt: emakeelest erineva morfosüntaksiga keele puhul vajab sõnavara laiendamine õpetamisel enam teadlikku tuge ja peaks toimuma omandatud keelekasutusmustrite põhjal seostatuna õpitava teemaga. Emakeele ja keelekeskkonna rolli üksikasjalikum selgitamine on aga juba järgmiste uurimuste teema.

Kirjandus

- Eslon, Pille 2014. Adverbi sisaldavate struktuuride tekstifunktsioonidest eesti ilukirjandus- ja õppijakeeles ['Constraints on morphosyntactic and lexical variability']. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 24, 15–46. <https://doi.org/10.5128/LV24.01>
- Eslon, Pille 2017. Keelekasutusmustrid verbist paremal: morfosüntaktiline ja leksi-kaalsemantiline varieerumine ['Patterns of language use found on the right periphery of the verb: Morphosyntactic and lexico-semantic variability']. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 27, 17–64. <https://doi.org/10.5128/LV27.01>
- Eslon, Pille, Kais Allkivi-Metsoja 2018. Teksti keelekasutusmustrid ja lingvistiline klasteranalüüs ['Patterns of language use and linguistic cluster analysis']. – Lähivõrdlusi. Lähivertailuja 28, 21–46. <https://doi.org/10.5128/LV28.01>
- Eslon, Pille, Erika Matsak 2009. Eesti keele kasutusvariandid: korpustest tulenev käändevormide võrdlev analüüs ['Corpus-driven comparative analysis of variants of Estonian']. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 5, 79–110. <https://doi.org/10.5128/ERYa5.06>

- Granger, Sylviane 1996. From CA to CIA and back: An integrated approach to computerized bilingual and learner corpora. – Karin Aijmer, Bengt Altenberg, Mats Johansson (eds.). *Languages in Contrast: Papers from a Symposium on Text-based Cross-linguistic Studies*. Lund Studies in English 88. Lund: Lund University, 37–51.
- Ivaska, Ilmari 2015. Tracing crosslinguistic influences in structural sequences: What does key structure analysis have to offer? – *Bergen Language and Linguistic Studies* 6, 23–44. <https://doi.org/10.15845/bells.v6i0.807>
- Jarvis, Scott 2010. Comparison-based and detection-based approaches to transfer research. – *EUROSLA Yearbook* 10 (1), 169–192. <https://doi.org/10.1075/eurosla.10.10jar>
- Jürine, Anni, Külli Habicht 2017. Grammaticalization of complex items: Estonian *nii et* ‘so that’, ‘so’. – *ESUKA/JEFUL* 8 (2), 35–58. <https://doi.org/10.12697/jeful.2017.8.2.02>
- Kaivapalu, Annekatrin 2010. Mõnede eesti sõnajärjemallide psühholingvistilisest reaalsusest [‘On psycholinguistic reality of some word order patterns of Estonian’]. – *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat* 6, 103–120. <http://dx.doi.org/10.5128/ERYa6.07>
- Kaivapalu, Annekatrin, Maisa Martin 2014. Measuring Perceptions of Cross-Linguistic Similarity between Closely Related Languages: Finnish and Estonian Noun Morphology as a Testing Ground. – Heli Paulasto, Lea Meriläinen, Helka Riionheimo, Maria Kok (eds.). *Language Contacts at the Crossroads of Disciplines*. Cambridge Scholars Publishing, 283–318.
- Kaivapalu, Annekatrin, Maisa Martin 2017. Perceived similarity between related languages: Strings of letters or morphological units? – *Nordic Journal of Linguistics* 40 (2), 149–174. <https://doi.org/10.1017/S0332586517000142>
- Kaivapalu, Annekatrin, Pirkko Muikku-Werner 2010. Reseptiivinen monikielisyys: miten suomenkielinen oppija ymmärtää viroa äidinkielenä pohjalta? [‘Receptive multilingualism: How Finnish as a first language helps learners to understand Estonian’]. – *Lähivõrdlusi. Lähivertailuja* 20, 68–96. <https://doi.org/10.5128/LV20.03>
- Kyle, Kristopher, Scott Crossley, Jianmin Dai, Danielle S. McNamara 2013. Native language identification: A key n-gram category approach. – *Proceedings of the Eighth Workshop on Innovative Use of NLP for Building Educational Applications*. Atlanta, Georgia, Association for Computational Linguistic, 242–250. <https://1library.net/document/q05rx13y-native-language-identification-key-n-gram-category-approach.html?tab=pdf> (12.5.2020).

- Ots, Sander 2012. Statistikapõhise tarkvara loomine morfoloogiliste kollokatsioonide eraldamiseks eesti keele tekstidest [‘Software for Morphosyntactic Cluster Extraction from Estonian Texts’]. Bakalaureusetöö. Tallinn: Tallinna Ülikool.
- Trainis, Jekaterina, Kais Allkivi 2014. Ilukirjanduskeelest uue pilguga [‘On belletristic language from a new perspective’]. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 10, 283–306. <https://doi.org/10.5128/ERYa10.18>
- Voolaid, Katrin 2018. Vene ja soome lähtekeelega õppijate eesti keele kasutusmustrid (B1-tase) [‘Estonian language usage patterns among Russian and Finnish students (B1 language proficiency level)’]. Magistritöö. Tallinn: Tallinna Ülikool.

Pille Eslon

Tallinna Ülikool, digitehnoloogiate instituut
Narva mnt 29, 10120 Tallinn, Estonia
peslon@tlu.ee

Annekatrin Kaivapalu

Itä-Suomen yliopisto, humanistinen osasto, suomen kieli ja kulttuuritieteet
PL 111
80101 Joensuu, Finland
annekatrin.kaivapalu@uef.fi

Towards target-like language use: Russian and Finnish learners' dynamics of written Estonian on A2- and B1-level

PILLE ESLON¹, ANNEKATRIN KAIVAPALU²

Tallinn University¹, University of Eastern Finland²

The paper deals with the Russian and Finnish learners' use of written Estonian on the proficiency levels A2 and B1. Russian learners acquired Estonian as a second language in Estonia, Finnish learners learned Estonian as a foreign language in Finland. The aim of the study is to find out the main characteristics of learner language development from A2 to B1 level of both of the learner groups and also shed light on the first language influence and on the impact of language environment. The study is based on the analysis of the most frequent morpho-syntactical patterns in the texts of Estonian Interlanguage Corpus. Target language use of the two learners' groups is compared with each other and with the use of native Estonians. The data consists of the actively used trigrams: 203 trigrams of Russian and 227 of Finnish learners on the A2-level, and 4363 of Russian and 1132 of Finnish learners on the B1-level.

The results of the study show that the language use of the two learner groups develops from A2 to B1 level similarly in many ways. However, in the texts of Russian learners the total amount of patterns as well as the amount of statistically relevant patterns grow rapidly on the level B1. At the same time the variety of the pattern groups and vocabulary exhibit less expansion. In the texts of Finnish learners the presentage of statistically relevant patterns grows steadily, but at the same time the extensive development of vocabulary on the basis of smaller amount of patterns can be detected. Thus, from the A2 to B1 level, the acquisition of closely related target language outside language environment is characterized mainly by the development of vocabulary while in the acquisition of different target language in language environment the main characteristic is extensive development of morphosyntax.

Keywords: learner language; written texts; morphosyntactical patterns; variation; Estonian; Russian; Finnish